

Het **onderschatte vak** achter de Ninja Turtles-film en andere animatie

'Niet elke acteur is ook een goede stemacteur'

Sien Eggers was in *Finding Nemo* subliem als vergeetachtige doktersvis, sommigen associëren Warre Borgmans in de eerste plaats met speelgoedcowboy Woody uit *Toy Story* en vanaf vandaag is Saïd Boumazoughe in de bioscoop te horen als vijandige vlieg in *Ninja Turtles: Totale Chaos*. Toch blijft stemacteren vaak onderbelicht. Hoe komt dat?

ELMO LÉ VAN

W

ie #LikeMe de laatste jaren geregeld op de achtergrond had opstaan, herkent zanger-acteur Francisco Schuster in *Ninja Turtles: Totale Chaos* meteen als Michelangelo, een van de vier schildpadmutanten waar stripboeken, langspeelfilms, videospellen en meer aan zijn gewijd. Ook Ketnet-wrap-pers Thomas De Smet en Héritier Tipo zijn te horen in de film, net als acteurs Saïd Boumazoughe, Flor Declair en Isabelle Van Hecke.

In de lijst van de stemacteurs die voor de nieuwe *Ninja Turtles*-film zijn gecast, pronken ook de namen van weervrouw Jacotte Brokken, Equal Idiots-zanger Thibault Christiaensen en dj Dimitri 'Vegas' Thivaios. Ook in de originele Amerikaanse versie is de cast een mix van jonge acteertalenten (Nicolas Cantu, Brady Noon), gevestigde namen (Jackie Chan, John Cena) en muzikanten (Post Malone en Ice Cube).

Stemacteren is een metier waar doorgaans amper een woord over wordt gerept. Er komt nochtans veel bij kijken, verzekert Eva Vermeire van Sonhouse, het geluidsproductiehuis dat instond voor de Vlaamse versie van *Ninja Turtles: Totale Chaos*. "Vanuit Amerika krijgen wij clips binnen per personage, waarna wij beginnen te brainstormen. Wie kunnen we hiervoor vragen? Wie heeft welke raakvlakken met de originele stemacteur?"

Een personage dat in de oorspronkelijke film door een 18-jarige wordt vertolkt, kan je in België niet toevertrouwen aan een 40-plusser, zegt Vermeire. "Nadat wij in Vlaanderen hebben gecast, sturen wij audiofragmenten van onze eerste keuze op naar de VS. In 80 procent van de gevallen beslissen ze daar of de stem geschikt is. In het beste geval krijgen we groen licht, maar soms moeten we de zoektocht verderzetten."

Intussen beschikt het productiehuis, dat dit jaar ook *Spider-Man: Across The Spider*

'Een goed gevoel voor ritme hebben helpt enorm, want timing is echt belangrijk'

GOVERT DEPLOIGE
STEMACTEUR EN -REGISSEUR

Verse en *The Super Mario Bros Movie* van Vlaamse stemmen voorzag, over een database van honderden stemacteurs. Hoewel veel 'A-listers' van tijd tot tijd een animatiepersonage vertolken, biedt bekendheid geen garantie op een rol. "We casten altijd meerdere stemmen", zegt Eva Vermeire. "Als ik op zoek moet naar een kapitein van een schip op leeftijd, zal er misschien een specifieke stem in mij opkomen. Al ontdek je op castings soms acteurs die beter geschikt zijn voor een rol. Niet elke acteur is immers een goede stemacteur."

Govert Deploige, die onder meer de stemacteurs van *De Smurfen*-films en *Spider-Man* registreerde, ziet ook een wezenlijk verschil tussen acteren en stemacteren. "Op het podium of voor de camera zijn er weinig begrenzings, terwijl je hier gebonden bent aan verschillende factoren zoals tijd, beeld en de emotie van je personage." Ondanks die beperkingen is het de kunst om zo authentiek mogelijk te zijn. "Stemacteren is een heel technisch gegeven. Je zit in een keurslijf en sommigen voelen zich daardoor belemmerd."

NIET TE VEEL NADENKEN

Dubben is een gek gegeven, zo blijkt. Als stemacteur krijg je nooit van tevoren een script te zien - "het materiaal staat op een zwaar beveiligde server", aldus Eva Vermeire - en je acteert bovendien alleen in de opnamecel, zonder tegenspelers. Er is wel tegenspel, maar via je hoofdtelefoon en vaak in de originele taal bij gebrek aan een Vlaamse opname. "Het is anders dan in theater of op een filmset waarbij je repeteert en daardoor je tegenspelers beter aanvoelt. Studiotijd is kostbaar. Je komt binnen, begint en moet meteen presteren."

Rob Vanoudenhoven noemde een haai spelen in *Finding Nemo* destijds "moeilijker dan ik dacht". Dubben wordt door de technici als een complexe klus beschouwd, "maar je mag er niet te veel over nadenken", vindt Deploige, die in *Ninja Turtles: Totale Chaos*

in de huid kruipt van een rat die ninjutsu-leraar is. "Hoe ik mij heb voorbereid? Niet."

Warre Borgmans kroop in de huid van Woody, de cowboyheld uit Toy Story.

© RV / PHOTONEWS

Als je één keer de originele scène hebt bekeken, weet je al met wat voor een karakter je te maken hebt. Ik begin er vervolgens aan, en laat het vanuit een impuls komen, waardoor het een waarachtigheid krijgt."

Het is kwestie van tijd alvorens je je personage eigen maakt, zegt Vermeire. "Als je een rat speelt die de hele tijd knikkebolt, ga je die knik ook in je stem verwerken. Zo komt je personage tot leven."

"Het maakt weinig uit of je een mens, eind of plankton speelt", vindt Deploige. "Animatiefilms zijn zo gedetailleerd uitgewerkt dat je veel uit de mimiek van een figuurtje kan halen. Bouw daarop verder. Een regisseur ziet meteen of er een klik is tussen je stem en het personage."

Het verbaast de stemacteur, die eerder de stem van Olaf in *Frozen* verzorgde, bovendien niet dat acteurs die daarnaast ook muzikant zijn snel weg zijn met dubbing. "Een goed gevoel voor ritme hebben helpt enorm, want timing is echt belangrijk. Weten wanneer je een komma plaatst in je zin, bijvoorbeeld. Stemacteren is precisiewerk."

Er is daarnaast een verschil tussen werk voor een animatiefilm en een tv-reeks. "Een tekenfilm voor tv is eerder cartoonesk en minder uitgepuurd dan wanneer je werk doet dat voor het grote scherm is bedoeld", legt Deploige uit. Eva Vermeire van Sonhouse wijst op de technische kant van het verhaal: "We werken met animaties die gemaakt zijn voor het Engels, maar de lipsync moet ook in het Nederlands kloppen. Wanneer de mond opengaat, moet je een klank hebben die open is. Bij tv valt het minder op wanneer dat niet gelijkloopt, omdat een animatie daar 99 procent van de tijd minder gedetailleerd is."

Vermeire wijst ons daarom op het belang van de voorbereiding. "De voorbereiding - de juiste persoon op de juiste plaats krijgen - duurt maanden. In het geval van *Ninja Turtles* was dat zo'n drie maanden, terwijl de eigenlijk opnames misschien drie weken hebben geduurd." "De castingperiode is het meest vermoeiende van het hele traject", weet Govert Deploige uit zijn ervaring als stemregisseur. "Je begint met elke acteur van nul en begint vervolgens te zoeken naar hoe je stem en personage kan matchen. Daar kruipt veel energie in."

Stemwerk beperkt zich echter niet tot dubben. Veel BV's verlenen hun stem aan reclamespots, voorzien reality-tv van

Saïd Boumazoughe schittert als vijandige vlieg in *Ninja Turtles: Totale Chaos*.

© JORIS CASAER

commentaar en ook het luisterboek is sinds enkele jaren in opmars. “We zijn allemaal sporters die verschillende takken van een sport beoefenen”, zegt stemacteur Jeroen Medaer, oprichter van De Uitsprekerij, het eerste Vlaamse productiehuis voor audioboeken. Na drie jaar staat de teller op meer dan 300 ingelezen luisterboeken.

EENZAAM BEROEP

“Veel mensen denken bij luisterboeken aan hoorspelen, zoals Het Geluidshuis er maakt. Daar wordt echt in geacteerd, terwijl wij een boek niet voordragen. Ik zeg altijd: ‘Wij lezen niet voor, wij lezen in’”, aldus Medaer. Onlangs lazen acteurs Jan Declair en Tijmen Govaerts respectievelijk *De draaischijf* en *Kartonnen dozen* in van Tom Lanoye, die zelf achter de microfoon stond om zijn roman *Sprakeloos* beschikbaar te maken als luisterboek.

“Stemacteren is een eenzaam beroep, maar een boek inspreken is dat zeker”, vindt stemacteur Govert Deploige. Er werken vier à vijf mensen aan een luisterboek, legt Medaer uit. “Maar ieder werkt wel op zich.” Om een roman om te zetten naar een luisterboek spendeer je dagen in de studio. Wie *De drie duifjes* van Hilde Van Mieghem wil beluisteren, moet daar 13 uur voor vrijmaken. “In dat boek zit zo’n 60 uur werk”, duidt Medaer. “Naast een inlezer is er nog een editor en een naluisteraar voor de kwaliteitscontrole.”

Het is een stiel apart. Besteden uitgeverijen zulk monnikenwerk binnenkort uit

aan AI? Bij Apple zijn er al e-books die door synthetische stemmen worden voorgelezen en nu ook stemklonen in de lift zit, vergroot de kans dat stemacteurs straks overbodig worden. Toch? “Het is naïef om te denken dat AI geen gevaar is”, vindt Jeroen Medaer. “Want ook al klinkt een mens beter, een AI-stem zal een fractie kosten van een huidige productie. Daar moeten we een alternatief tegenover zetten. Ons vakmanschap bijvoorbeeld.”

“Momenteel

staat de technologie nog niet ver genoeg. Je hoort dat er een robot achter zit”, denkt Eva Vermeire van Sonhouse.

“Stemacteurs spitten massaal opnieuw hun contracten door

om te voorkomen dat ze in een stembank terecht komen”, schreef NRC eerder dit jaar. Daar wil ook Sonhouse zich tegen indekken. “We voegden recentelijk een clause toe in onze contracten waarin staat dat

Sien Eggers sprak de stem in van *Dory*, de vergeetachtige vis uit *Finding Nemo*.

© STEFAAN TEMMERMAN

RECENSIE

Ninja Turtles Michelangelo, Donatello, Leonardo en Raphael.

© AP

Hilarische dialogen en vele knipogen naar popcultuur

★★★★
Ninja Turtles: Totale Chaos
Jeff Rowe

Op een moment dat je denkt dat de tot ninja's gemuteerde schildpadden volledig zijn uitgemolken, weet regisseur Jeff Rowe (*The Mitchells vs The Machines*) te verrassen. En hoe, je lachspieren zijn bij deze alvast gewaarschuwd.

ELMO LÉ VAN

De zevende langspeelfilm met de Ninja Turtles in de hoofdrolen, is de perfecte imperfecte animatiefilm voor regenachtige dagen. De grove tekenstijl ligt in de lijn van *Spider-Man: Across the Spider-Verse*, al zijn de animaties van *Ninja Turtles: Totale Chaos* nog ruwer en nog meer uit de losse hand, waardoor het lijkt dat de originele schetsen van bedenkers Kevin Eastman en Peter Laird tot leven komen op het grote scherm.

Totale Chaos is geschikt als instapfilm voor wie niet vertrouwd is met de vier pizzaminnende schildpadden die vernoemd zijn naar Italiaanse renaissancekunstenaars. Wanneer ze na een avond in Manhattan en Brooklyn thuis komen en door hun pleegvader - rat annex ninjutsuleraar - Splinter (Govert Deploige) gewezen worden op de gevaren van de mensenwereld, wordt duidelijk waarop de Ninja Turtles vanaf dan gebrand zijn: door de New Yorkers gelauwerd worden als helden.

In Hollywood wordt er al een tijd gewag gemaakt van *superhero fatigue*. Wel, de ergernis over superhelden was de reden waarom Kevin Eastman en Peter Laird in 1984 bij wijze van parodie de Ninja Turtles lanceerden. Het uitgangspunt dat Leonardo (Thomas De Smet), Michelangelo (Francisco Schuster), Raphael (Héritier Tipu) en Donatello (Henri Medard Nlandu) sullige, irrelevante mutanten zijn die smeken om aandacht, zorgt dan wel voor een voorspelbare verhaallijn. Door de dynamiek tussen de stemacteurs, de bij momenten hilarische dialogen en de vele knipogen naar popculturele fenomenen overstijgt *Ninja Turtles: Totale Chaos* moeiteloos de middelmaat.

In het eerste halfuur van de animatiefilm ontsnapt nochtans slechts sporadisch een gewiekste mop uit de trommel van Seth Rogen en zijn collega-schrijvers. *Totale Chaos* komt pas echt op kruissnelheid van zodra de Turtles hun vijand Superfly (een briljante Saïd Boumazoughe) en zijn gang ontmoeten. Het is die verzameling bonte figuren - weervrouw Jacotte Brokken speelt een alienachtige vleermuis, zanger Thibault Christiaensen een even charmante als irritante rog - die voor tal van komische oneliners zorgt.

Dankzij een sterke, eigenwijze vertaling naar het Vlaams en de zorgvuldig gekozen stemcast gaan nog veel ouders dankbaar zijn dat de Ninja Turtles in de zomervakantie een zoveelste hoofdstuk hebben gekregen.

de opnames niet gebruikt mogen worden voor AI om onze acteurs te beschermen.” Eva Vermeire en Govert Deploige zien daarnaast nog een gevaar: de kunst van het stemacteren wordt te weinig erkend.

In 2021 stapten The Image & Sound Factory, Option Media en Sonhouse - drie grote geluidshuizen - naar Vlaams minister Benjamin Dalle (cd&v) om de toekomst van de Vlaamse dubbing te verzekeren. “Als je kijkt wat de streamingplatformen aanbieden... Dat zijn nog te vaak enkel de Nederlandse versies van films, terwijl er meestal ook een Vlaamse variant bestaat die jammer genoeg niet wordt gebruikt”, legt Vermeire uit.

Zo waren klassiekers als *Shrek*, *Finding Nemo* en *Ratatouille* lange tijd niet beschikbaar in het Vlaams op platformen als Disney+ en Netflix. In het algemeen is er “weinig interesse in onze taalvariëteit”, klinkt het. “Het is zonde omdat het Vlaams zo’n eigenheid heeft”, besluit Deploige. “Leg Nederlandse en Vlaamse dubbing naast elkaar en je hoort totaal iets anders. Wij gaan verder in interpretatie en hebben onze eigen humor. De herkenbaarheid maakt het net zo leuk om naar te kijken. Dat mag niet verdwijnen.”